

Södertälje kommun
kontaktcenter@sodertalje.se

2018-04-27
Dnr 400-2016:11433

Ulrika Hamber Videfors
ulrika.hamber-videfors@sodertalje.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolbibliotek som
pedagogisk resurs vid Vallaskolan i Södertälje kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av skolbibliotek som pedagogisk resurs. Syftet är att granska om och hur skolan använder skolbiblioteket som pedagogisk resurs för att främja elevers lärande.

De övergripande frågeställningarna är:

- I vilken utsträckning använder skolan skolbiblioteket som en integrerad del i den pedagogiska verksamheten?
- I vilken utsträckning tar rektor ansvar för en väl fungerande samverkan mellan skolbibliotek och lärare?

Granskningen genomförs i årskurserna 4-6 i 20 grundskolor, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida¹. Vallaskolan i Södertälje kommun ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Vallaskolan den 7-8 mars 2018. Besöket genomfördes av Olivia Öberg och Tilda Lindell. Intervjuer med elever, lärare, skolbibliotekarie², rektor samt besök i skolbiblioteket har genomförts. Vallaskolan är en kommunal skola belägen i Södertälje kommun. Vallaskolan har 124 elever i årskurserna 4-6.

Skolbiblioteket är ett kombinerat skol- och folkbibliotek som är beläget i en av skolans centrala byggnader, på första våningen ovanför entréplan. Årskurserna 4, 5 och 6 har sina klassrum på samma våning. Skolbiblioteket är bemannat med en skolbibliotekarie som är utbildad i biblioteks- och informationsvetenskap och som tjänstgör 60 procent i biblioteket, 30 procent för skolan och 30 procent för folkbiblioteket. Skolbiblioteket är bemannat och öppet för eleverna under skoltid tre dagar i veckan. Eleverna har tillgång till biblioteket under en större del av dagen, då ytterligare öppettider finns då biblioteket verkar som folkbibliotek.

Skolbiblioteket innehåller ett varierat utbud vad gäller skönlitteratur och faktaböcker. Det finns lättlästa böcker, talböcker, e-böcker och tidningar såsom Kamratposten och SvD junior. Skolan har även inläsningstjänst och ett avtal med Legimus³.

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området. Därefter följer en motivering till de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat inom ramen för granskningen. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

¹ <https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/skolbibliotek/>

² Skolbibliotekarie är inte en officiell titel på en yrkeskategori. I granskningen använder Skolinspektionen titeln "skolbibliotekarie" i de fall rektor använder begreppet om personal som arbetar med skolbiblioteket.

³ Myndigheten för tillgängliga medier, MTM, är en statlig myndighet som ger personer med läsnedsättning tillgång till de medier de behöver. Legimus är MTM:s bibliotek.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolbiblioteket och dess verksamhet till delar är en integrerad del av den pedagogiska verksamheten. Skolbiblioteket används framför allt för att ge eleverna möjlighet att låna och lämna böcker under skoltid. Eleverna har varje vecka avsatt tid i schemat för att gå dit och låna en bok för egen läsning i klassrummet. Biblioteket används som en resurs i ett fåtal ämnen genom att skolbibliotekarien rekommenderar lärare litteratur att använda i undervisningen, exempelvis genom att välja ut en högläsningsbok eller litteratur till ett särskilt temaarbete. Eleverna har begränsat inflytande i verksamheten då det främst handlar om att elever spontant kan önska att skolbibliotekarien köper in en särskild bok eller att påverka skyltningen. Skolan har ett varierat utbud anpassat efter olika elevgruppers läsförmåga, men har endast ett fåtal böcker riktade mot elever med annat modersmål än svenska. Biblioteket har inga organiserade aktiviteter för att främja elevernas läsförmåga samt medie- och informationskunnighet (MIK) och kunskaper i källkritik. Skolinspektionen bedömer därför att skolbiblioteket behöver utvecklas för att bli en integrerad del av undervisningen för alla elever och på ett likvärdigt sätt främja elevers lärande och utveckling.

Skolinspektionen bedömer att rektorn till delar tar ansvar så att förutsättningar finns för en fungerande skolbiblioteksverksamhet. Detta genom att exempelvis se till att det är bemannat med en utbildad skolbibliotekarie och att biblioteket är synliggjort på skolan. Skolbiblioteket är placerat centralt i skolans huvudbyggnad och är öppet och tillgängligt för eleverna flera dagar i veckan. Skolinspektionen bedömer även att rektorn har god kännedom om det egna skolbibliotekets verksamhet, förutsättningar, utmaningar och framgångsfaktorer. Skolbibliotekets verksamhet synliggörs i kvalitetsarbetet genom att den följs upp och utvärderas varje år. Rektorn har i år tagit fram en strategisk plan, som bland annat beskriver på vilket sätt skolbiblioteket ska vara en resurs i det pedagogiska arbetet och hur en systematisk samverkan kring dess verksamhet ska se ut.

Däremot bedömer Skolinspektionen att rektorn behöver stärka förutsättningarna för att skolbiblioteket ska fungera som pedagogisk resurs i verksamheten. Samverkan mellan skolbibliotekarie och lärare sker i låg utsträckning och består framför allt i att skolbibliotekarien köper in litteratur åt lärarna eller tipsar lärare om läsmaterial att använda i undervisningen. Skolbibliotekarien och lärarna har ingen avsatt tid för samverkan kring planering av innehåll, upplägg och genomförande av undervisningen. Skolbibliotekarien och några av lärarna har tillsammans gått en utbildning i källkritik. Lärarna uppger dock att de har svårt att se hur skolbiblioteket kan användas för att stärka elevernas kunskaper i medie- och informationskunnighet och källkritik. Skolinspektionen bedömer därför att rektorn behöver säkerställa att personalen har den kompetens som krävs för att använda skolbiblioteket som en integrerad del av den pedagogiska verksamheten.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden.

Utvecklingsområde 1

- Rektorn behöver säkerställa att skolbiblioteket och dess verksamhet används på ett likvärdigt sätt i olika ämnen och främjar elevernas lärande och utveckling utifrån elevernas olika behov. Detta innebär exempelvis att avsätta tid för samverkan mellan skolbibliotekarie och lärare och att se till att skolbibliotekets utbud är anpassat till elever med annat modersmål än svenska.

Granskningen visar att eleverna har en avsatt tid i biblioteket en gång i veckan där de får tips och råd om böcker att läsa, men detta sker inte strukturerat med alla elever. Skolbiblioteket har, utöver enstaka författarbesök, inte organiserat några läsfrämjande aktiviteter för eleverna under det senaste året. Det framkommer även att lärarna och skolbibliotekarien inte har någon avsatt tid för samverkan vad gäller innehåll, upplägg och genomförande av undervisning. När skolbibliotekarien tipsar lärare om litteratur att använda i undervisningen sker detta under spontana tillfällen eller möten. Skolbibliotekarien arbetade tidigare ute i klassrummen, men har inte gjort det sedan hon kom tillbaka till skolan från tjänstledighet i december förra året.

Granskningen visar även att skolbibliotekets utbud inte fullt ut är anpassat för elever med annat modersmål än svenska. I biblioteket finns bilderböcker på andra språk, men det finns endast ett fåtal böcker som är riktade mot elever i årskurs 4-6 som har annat modersmål än svenska. Rektorn uppger att detta beror på att skolan har få elever med annat modersmål, men tillägger att detta är ett utvecklingsområde för skolbiblioteket.

Utvecklingsområde 2

- Rektorn behöver utveckla skolbibliotekets verksamhet avseende hur skolbiblioteket stärker elevernas medie- och informationskunnande (MIK)⁴ samt förmåga att vara källkritiska. Detta innebär även att säkerställa att personalen har den kompetens som krävs för att använda skolbiblioteket som den pedagogiska resurs det är avsett att vara.

Det framkommer att skolbiblioteket och dess verksamhet i nuläget inte har någon roll i undervisningen om MIK och källkritik. Skolan har inte organiserat för att eleverna ska använda skolbiblioteket för att få hjälp med att exempelvis söka information i böcker eller på internet. Skolbiblioteket har inga digitala verktyg bortsett från en dator som framför allt bibliotekarien använder, och enligt rektorn tar eleverna själva med sig dator eller läsplatta till biblioteket vid behov. Enligt eleverna använder de inte läsplattorna i skolbiblioteket och söker sällan information i skolbiblioteket. När eleverna söker information i något särskilt ämne använder de sig oftast av internet i klassrummet eller hämtar böcker som läraren tillhandahåller antingen i klassrummet eller i ett annat rum. Skolbibliotekarien har planer på

⁴ I den för grundskolan reviderade läroplanen som blir tvingande från och med den 1 juli 2018 men får tillämpas från och med den 1 juli 2017 har skolbiblioteket en utpekad roll när det gäller att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens. (2.8 Rektors ansvar).

att planera undervisning i källkritik tillsammans med en lärare som undervisar i årskurs 5, men har ännu inte genomfört detta.

Granskningen visar även att det finns en osäkerhet hos lärare kring vad skolbiblioteket och dess verksamhet kan ha för roll i undervisningen kring MIK och källkritik. Lärarna uppger att de inte känner till vad skolbibliotekarien har för kunskaper vad gäller digitala verktyg men att de tycker att hon är bra på att söka information om vissa ämnen, artiklar eller böcker. Det framkommer att flera lärare och skolbibliotekarien har varit på gemensam kompetensutveckling i källkritik, men att de inte har planerat någon undervisning i källkritik tillsammans ännu.

Utvecklingsområde 3

- Rektorn behöver se till att elevernas inflytande över skolbiblioteket och dess verksamhet utvecklas. Detta i syfte att säkerställa att verksamheten utgår ifrån elevernas intressen och behov.

Granskningen visar att eleverna har begränsat inflytande i skolbibliotekets verksamhet. På skolan finns det planer på att skapa ett biblioteksråd där eleverna ska kunna påverka bibliotekets verksamhet, men i nuläget finns det inga organiserade strukturer för att lyfta in elevernas åsikter i verksamheten. Enligt skolbibliotekarien kan elever önska att skolbibliotekarien köper in särskilda böcker och de kan även påverka skyltningen i biblioteket. Det framkommer dock att eleverna är osäkra på vilket sätt de kan påverka skolbiblioteket. Eleverna nämner att de skulle kunna ta upp frågor kring skolbiblioteket på elevrådet och klassrådet, men att råden sker för sällan för att de ska ha möjlighet att ta upp något om skolbiblioteket. Exempelvis uppger eleverna att de vill kunna stanna under en längre tid i biblioteket än i nuläget, eftersom de upplever att de inte hinner titta efter tillräckligt i biblioteket. Eleverna uppger att de kan påverka inköp av böcker genom att önska en bok direkt till skolbibliotekarien, men att de inte har tagit upp bokinköp någon gång i helgrupp i klassrummet. Eleverna uppger att de tycker om att läsa bland annat spännande böcker, spökhistorier, humor, skräck och fantasy.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 24 oktober redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till *kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen*, eller per post till, *Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm*. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2016:11433) i de handlingar som sänds in.

På Skolinspektionens vägnar

X Gabriel Brandström

Beslutsfattare
Signerat av: Gabriel Brandström

X Olivia Öberg

Föredragande
Signerat av: Olivia Öberg

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
<https://www.skolinspektionen.se/skolbibliotek>

Bilaga 1 – författningsstöd

Bilaga 2 – mall för redovisning till Skolinspektionen

Bilaga 1: Författningsstöd

Skolbibliotek

Skollagen (2010:800):

Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek (2 kap. 36 § skollagen).

Förarbeten

Proposition 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s 661

Paragrafen innebär en skyldighet för alla skolhuvudmän för de uppräknade skolformerna att anordna sin verksamhet så att eleverna har tillgång till skolbibliotek för att stimulera skolelevernars intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen. Hur detta anordnas måste kunna variera från skolenhet till skolenhet.

Proposition 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s 284

Med skolbibliotek brukar vanligtvis avses en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande. Regeringen anser att skolbiblioteken spelar en så viktig roll för att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen att det är motiverat med en egen bestämmelse i skollagen. Regeringen anser dessutom att det är självklart att även elever i grundsärskolan, specialskolan och sameskolan i motsats till dagens reglering omfattas av bestämmelsen. Som en följd av regeringens förslag i övrigt omfattas även fristående huvudmän av förslaget.

Enligt regeringens uppfattning har de allra flesta skolor i samtliga skolformer redan i dag tillgång till skolbibliotek på ett eller annat sätt. Tillgången till skolbibliotek måste kunna anordnas på olika sätt beroende på de lokala förhållandena vid varje skola. En liten skola på landsbygden kan ha behov av andra lösningar än en stor skola i en stor stad. Därför måste anordnandet av skolbibliotek kunna se olika ut utifrån varje skolas eller elevernas olika behov och förutsättningar. Regeringen föreslår således att eleverna ska ha tillgång till skolbibliotek men att organiseringen av skolbiblioteksverksamheten ska vara flexibel.

Bibliotekslagen (2013:801):

I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

1. folkbibliotek,
2. skolbibliotek,
3. regional biblioteksverksamhet,
4. högskolebibliotek,
5. lånecentraler, och
6. övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet (1 § bibliotekslagen)

Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek (10 § bibliotekslagen).

Skolbibliotekets ändamål

Bibliotekslagen (2013:801):

Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet (2 § bibliotekslagen).

Likvärdig utbildning

Skollagen 2010:800:

Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 § skollagen).

Proposition 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s 638

Begreppet "likvärdig" innebär inte att utbildningen ska vara likformig i betydelsen likadan utan att kvaliteten i verksamheten ska vara så hög att de fastställda målen kan uppnås oavsett var i landet verksamheten bedrivs. Hur verksamheten ska utformas för att nå de fastställda målen kan variera beroende på lokala behov och förutsättningar. Det finns olika vägar att nå de fastställda målen. Hänsyn ska tas till barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns utrymme för anpassningar av undervisningen och organisationen av utbildningen till behoven hos olika barn och elever, så länge de tillförsäkras lika tillgång till likvärdig utbildning.

Rektor tar ansvar för skolbiblioteket som pedagogisk resurs

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, reviderad 2017

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg (2.8 Rektorns ansvar).
- skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens (2.8 Rektorns ansvar).

Värdegrundsarbete

Skollagen (2010:800):

Målinriktat arbete

Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Närmare föreskrifter om detta finns i 7 och 8 §§ (6 kap. 6 § skollagen)

Skyldighet att förebygga och förhindra kränkande behandling

Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling (6 kap. 7 § skollagen).

Proposition 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s 320

Det är skolans, och ytterst rektorns, ansvar att skapa trygghet och studiero i skolan. En viktig förutsättning för detta är att elever, lärare och annan personal känner ett gemensamt ansvar och har respekt för varandra i skolan samt att skolan även involverar elevernas vårdnadshavare i arbetet med att skapa gemensamma utgångspunkter för en trygg skolmiljö. Det kräver ett aktivt värdegrundsarbete där grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter kommer till uttryck i praktisk handling. Att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet utgör grunden för en trygg och utvecklande studiemiljö. Rutiner för att säkerställa samverkan och

kommunikation mellan elever, lärare och annan personal är också centrala inslag i det förebyggande och långsiktiga arbetet.

Prioriterade grupper

Bibliotekslagen (2013:801):

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information (4 § bibliotekslagen).

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska (5 § bibliotekslagen)

Kvalitetsarbete

Skollagen (2010:800):

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen (4 kap. 3 § skollagen).

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå (4 kap. 4 § skollagen).

Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Rektorn och förskolechefen ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls (4 kap. 5 § skollagen).

Det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska dokumenteras (4 kap. 6 § skollagen).

Kompetensutveckling

Skollagen (2010:800):

Huvudmannen ska se till att personalen vid förskole- och skolenheterna ges möjligheter till kompetensutveckling.

Huvudmannen ska se till att förskollärare, lärare och annan personal vid förskole- och skolenheterna har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet (2 kap 34 § skollagen).

Förarbeten:

Proposition 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet s 661

Bestämmelsen, som här gäller samtliga huvudmän inom skolväsendet, avser att tydliggöra att huvudmannen ska ge förutsättningar, bl.a. ekonomiskt och tidsmässigt, för kompetensutveckling. Enligt andra stycket, som delvis motsvarar 2 kap. 7 a § i 1985 års skollag, har huvudmannen ett ansvar för att all personal vid förskole- och skolenheterna får kännedom om de föreskrifter som gäller för skolväsendet. I nyss nämnda bestämmelse gäller detta bara för den undervisande personalen. I den föreslagna skollagen har detta alltså utvidgats till att avse all personal. För den icke undervisande

personalen handlar den nödvändiga insikten om framför allt de föreskrifter som rör skolans värdegrund etc., t.ex. 6 kap. om åtgärder mot kränkande behandling.

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, reviderad 2017

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen (2.8 Rektorns ansvar).

Bilaga 2: Mall för huvudmannens redovisning

Utvecklingsområde 1: Rektorn behöver säkerställa att skolbiblioteket och dess verksamhet används på ett likvärdigt sätt i olika ämnen och främjar elevernas lärande och utveckling utifrån elevernas olika behov. Detta innebär exempelvis att avsätta tid för samverkan mellan skolbibliotekarie och lärare och att se till att skolbibliotekets utbud är anpassat till elever med annat modersmål än svenska.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 2: Rektorn behöver utveckla skolbibliotekets verksamhet avseende hur skolbiblioteket stärker elevernas medie- och informationskunnande (MIK) samt förmåga att vara källkritiska. Detta innebär även att säkerställa att personalen har den kompetens som krävs för att använda skolbiblioteket som den pedagogiska resurs det är avsett att vara.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 3: Rektorn behöver se till att elevernas inflytande över skolbiblioteket och dess verksamhet utvecklas. Detta i syfte att säkerställa att verksamheten utgår ifrån elevernas intressen och behov.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: